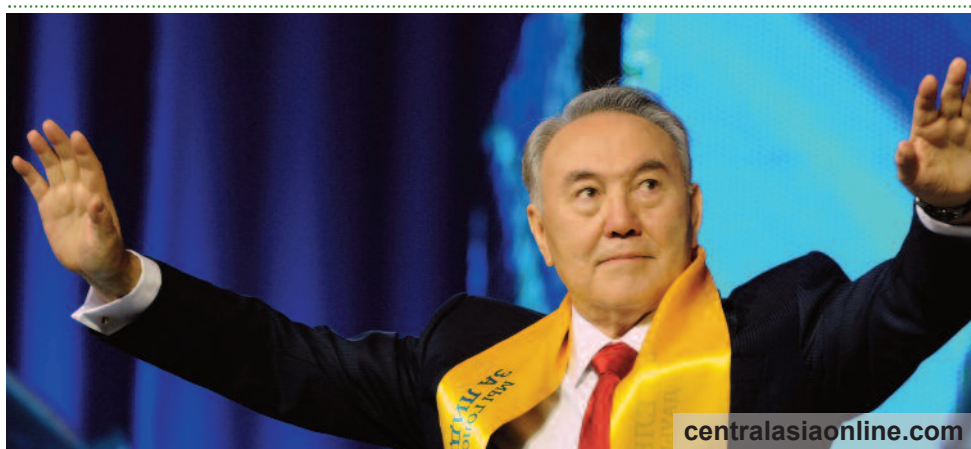

W tym numerze:

Wybory-2012 w Kazachstanie: wyniki i trendy **2**

Kryzys i wybory w Kazachstanie **5**

Od redakcji

15 stycznia 2012 r. w Kazachstanie odbyły się wybory do Majilis - niższej izby kazachstańskiego parlamentu. W rezultacie trzy siły polityczne - partia prezydencka "Nur Otan", a także lojalne wobec rządu "Ak Jol" i Komunistyczna Partia Ludowa Kazachstanu uzyskały prawo do utworzenia nowego składu organu ustawodawczego.

Jednocześnie, według ocen OBWE i innych obserwatorów międzynarodowych, istnieje szereg faktów, które podają w wątpliwość demokratyczność i przejrzystość wyborów. Przede wszystkim mówimy o niepełnowartościowej kampanii wyborczej ze względu na wprowadzenie stanu wyjątkowego w Zhanaozen (bardziej szczegółowo można zapoznać się z tymi faktami w poprzednim wydaniu), a także znaczne ograniczenia praw partii opozycyjnych w zakresie uczestnictwa w wyborach.

Jakie wnioski wyciągnął rząd Kazachstanu z tym ocen? Jak wytłumaczyć nową falę represji wobec niezależnych mediów i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego bezpośrednio po zakończeniu wyborów? O tych, jak również o głównych faktach, ocenach i trendach sezonu wyborczego w 2012 roku, mogą Państwo przeczytać w dzisiejszym wydaniu.

Z poważaniem,
Departament Analiz
Fundacja "Otwarty Dialog"

Fundacja
Otwarty Dialog
Ul. 3 Maja 18/4
20-078, Lublin
tel. +48 507 739 025

kz.insider@odfoundation.eu

Wybory-2012 w Kazachstanie: wyniki i trendy

Na międzynarodową krytykę wyborów do Majilis władze Kazachstanu zareagowały nasileniem nacisków na niezależne media, działaczy praw człowieka i polityków opozycyjnych.

W dniu 15 stycznia w Kazachstanie odbyły się wybory deputowanych do Parlamentu Majilis zgodnie z systemem proporcjonalnym. Według oficjalnych danych, frekwencja wyniosła 75,07%, przez co jest 10% wyższa niż w wyborach w 2007 r. [1]. Według ostatecznych wyników wyborów, partia "Nur Otan" zdobyła 80,99% głosów wyborców, "Ak Jol" - 7,47%, KPLK - 7,19%. Wszystkie trzy siły polityczne są bliskie polityce prezydenta Nursułtana Nazarbajewa.

Zgodnie z wynikami głosowania według list partyjnych, mandaty poselskie są podzielone w następujący sposób: Demokratyczna Partia Ludowa "Nur Otan" - 83, Demokratyczna Partia Kazachstanu "Ak Jol" - 8, Komunistyczna Partia Ludowa Kazachstanu - 7 [2]. W dniu 16 stycznia Zgromadzenie Narodu Kazachstanu zakończyło formowanie niższej izby parlamentu, wybierając kolejnych 9 kandydatów [3].

Kraje z rozwiniętą demokracją stwierdziły niski poziom wolności w wyborach do Majilis. Jak zauważono we wstępnym raporcie OBWE [4]: "Wybory były dobrze zorganizowane z technicznego punktu widzenia ... ale władze nie zapewniły warunków niezbędnych do przeprowadzenia prawdziwie wolnych wyborów... Grudniowe zamieszki w Zhanaozen oraz wprowadzenie środków nadzwyczajnych w mieście stały się poważną kwestią dla kampanii." Z taką samą oceną wyborów zgodzili się w swoich komentarzach, Wysoki Przedstawiciel UE ds. polityki zagranicznej, Catherine Ashton [5] i zastępca sekretarza prasowego Departamentu Stanu Stanów Zjednoczonych, Mark Toner [6].

Biegunowo różnią się od powyższych opinii wnioski misji obserwatorów WNP [7] i Zgromadzenia Parlamentarnego Krajów Tureckojęzycznych [8], które zadeklarowały, że głosowanie w Kazachstanie odbyło się w sposób otwarty i zgodny z międzynarodowymi standardami.

Przywódcy Kazachstanu reprezentowani przez

prezydenta Nursułtana Nazarbajewa zareagowali bardzo drażliwie na podsumowanie OBWE. Już w dniu 18 stycznia oficjalne media w kraju zacytowały wystąpienie na posiedzeniu Biura Rady Politycznej "Nur Otan", w którym elbasy ("lider narodowy") powiedział: „Nie będziemy już więcej zapraszać do Kazachstanu wynajętych przez kogoś ekspertów, którzy są krytyczni wobec naszych wyborów” [9].

Komentarze, w którym przedstawiciele władz Kazachstanu wyrazili swój sprzeciw wobec wniosków organizacji państw demokratycznych były wspierane działaniami zmierzającymi do zwiększenia presji na niezależne media oraz działaczy społeczeństwa obywatelskiego i opozycji.

Ograniczenie wolności mediów pojawiło się na poziomie legislacyjnym oraz zostało przejawione w praktyce. Jednym z pierwszych nowo wprowadzonych aktów legislacyjnych po wyborach została podpisana przez prezydenta Nursułtana Nazarbajewa w dniu 18 stycznia ustawa "O przekazie radiowym i telewizyjnym." Zgodnie z jej postanowieniami, zagraniczne kanały emitujące sygnał na terytorium Kazachstanu, będą zobowiązane do rejestracji w kraju i będą musiały przestrzegać wszystkich wymogów prawa.

Na szczególne zainteresowanie zasługuje działalność osób umocowanych przez organ administracji rządowej, które będą ewidencjonować krajowe i zagraniczne stacje telewizyjne i radiowe. Według organizacji "Artykuł 19", "ustawa ta daje rządowi i lokalnym władzom administracji państwowej szerokie, praktycznie nieograniczone uprawnienia w zakresie kontroli nad emisją, która w istocie umożliwia dowolną ingerencję polityczną i kontrolę polityczną" [10].

Zaostrzenie sytuacji wokół kanału informacyjnego Stan.kz od razu po wyborach [11] (18 stycznia dziennikarze zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego), wskazuje również na ogólną tendencję ataku władzy na zasobów informacyjne znajdujące się poza jej

kontrolą. Ale najgłośniejszą sprawą było aresztowanie Igora Vinyavskiego [12], redaktora naczelnego gazety "Vzglyad", który został oskarżony o nawoływanie do zamachu stanu (na podstawie materiałów, jakie ukazały się dwa lata temu).

Te same środki oddziaływania zostały skierowane na przywódców opozycyjnych organizacji społeczno-politycznych, między innymi na lidera niezarejestrowanej partii "Alga" Vladimira Kozlova. Ten ostatni został aresztowany pod zarzutem podżegania do niezgody społecznej [13] zaraz po powrocie ze Strasburga i Brukseli, gdzie spotkał się z posłami i przedstawicielami Komisji Europejskiej w sprawie sytuacji w Kazachstanie, w szczególności - w sprawie wydarzeń w Zhanaozen. Wraz z Kozlovem zatrzymanych zostało wiele innych ważnych postaci wśród opozycji, takich jak Mikhail Sizov, Zhanbolat Mamai, Serik Sapargali, Gulzhan Lepesova, Vadim Kuramshin.

Akcjom siłowym Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego towarzyszy szeroko zakrojona kampania informacyjna, mająca na celu dyskredytację ruchu "Front Narodowy" ("Halyk Maidana") i partię "Alga". W ten sposób władze Kazachstanu chcą stworzyć pozory, że w Kazachstanie istnieją siły, które chcą zakłócić stabilny rozwój kraju. Co ciekawe, Kozlov na konferencji Parlamentu Europejskiego

Vladimir Kozlov, lider partii opozycyjnej "Alga", został zatrzymany po powrocie ze Strassburga i Brukseli, gdzie odbył spotkania z posłami do Parlamentu Europejskiego oraz przedstawicielami Komisji Europejskiej w sprawie wydarzeń w Zhanaozen. Zdjęcie: hrca.org.ru

jskiego ostrzega przed ewentualną próbą ze strony władz zrzucenia na opozycję winy za wydarzenia w zachodnim Kazachstanie .

Nową falę represji w Kazachstanie już negatywnie ocenili Przedstawiciel OBWE ds. mediów , Freedom House [15], Human Rights Watch [16], komisarz rządu Republiki Federalnej Niemiec ds. praw człowieka i pomocy humanitarnej [17], a także wiele innych międzynarodowych organizacji, w tym też organizacji działających na rzecz poszanowania praw człowieka.

Na razie władza nadal wykazuje bezkompromisowość w wybranych sposobach działania, co dodatkowo pogarsza sytuację w kraju i doprowadza do jego dalszej międzynarodowej izo-

Źródła:

1. В парламент Казахстана прошла только партия Назарбаева /

<http://newsru.com/world/19aug2007/kazah.html>

2. 16.01.2012г. ЦИК обнародовала предварительные итоги выборов депутатов Мажилуса Парламента РК /

http://election.kz/portal/page?_pageid=73,1697139&_dad=portal&_schema=PORTAL

3. Сообщение об итогах внеочередных выборов депутатов Мажилуса Парламента РК пятого созыва /

http://election.kz/portal/page?_pageid=73,1697563&_dad=portal&_schema=PORTAL

4. Kazakhstan's parliamentary vote, though well administered, did not meet key democratic principles /

<http://www.osce.org/odihr/elections/86984/>

5. Заявление Верховного представителя Кэтрин Эштон о парламентских выборах в Казахстане /

http://eeas.europa.eu/delegations/kazakhstan/documents/press_corner/20120118_3_ru.pdf

6. Parliamentary Elections in Kazakhstan /

<http://state.gov/r/pa/prs/ps/2012/01/180810.htm>

7. Миссия СНГ назвала выборы в Казахстане соответствующими демократическим нормам /

<http://www.itar-tass.com/c12/317002.html>

8. ТюркПА вынесла итоговое заключение по выборам в Казахстане / <http://www.trend.az/news/politics/1980605.html>

9. Астана не будет приглашать экспертов, критикующих проводимые в стране выборы - Назарбаев /

<http://newskaz.ru/politics/20120118/2536998.html>

lacji. Narastanie tendencji antydemokratycznych może zatrzymać jedyne jednoznaczne stanowisko europejskiej i światowej opinii publicznej na temat wydarzeń w Kazachstanie (w szczególności - w Zhanaozen), jak również osądzenie przez władze europejskie i amerykańskie nielegalnych działań władzy w Kazachstanie oraz łamania praw człowieka.

10. Назарбаев подписал закон «О телерадиовещании» /

<http://newskaz.ru/society/20120118/2537821.html>

11. Repressions of journalists and employees of the Stan.kz video portal worsen /

http://odfoundation.eu/en/urgents/490/urgent_message_repressions_of_journalists_and_employees_of_the_stan_kz_video_portal_worsen

12. Редактор «Взгляда» арестован незаконно /

<http://www.respublika-kz.info/news/politics/20297/>

13. Что инкриминируют Владимиру Козлову? /

<http://respublika-kz.info/news/politics/20310/>

14. OSCE media representative calls for release of

http://www.osce.org/fom/87260jailed_Kazakhstani_editor/

15. Freedom House Condemns Arrest of Kazakh Activists and Journalist /

http://odfoundation.eu/en/urgents/502/freedom_house_condemns_arrest_of_kazakh_activists_and_journalist

16. Kazakhstan: Opposition Activists Arrested /

<http://www.hrw.org/news/2012/01/24/kazakhstan-opposition-activists-arrested>

17. Human Rights Commissioner concerned at Kazakhstan arrests /

<http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2012/120124-MRHH-KAZ.html?nn=479796>

Kryzys i wybory w Kazachstanie

Wybory w Kazachstanie nie zmieniają sytuacji politycznej w kraju, lecz nasilają przejawy głębokiego kryzysu społecznego. Wzmocnienie jedynej partii władzy, zamiast zagwarantowania stabilności, grozi wybuchem niepokojów społecznych.

Wybory do Majilis, niższej izby parlamentu Republiki Kazachstanu, położyły kres monopolistycznej reprezentacji jednej tylko partii - "Nur Otan" – w organie ustawodawczym. Tak będzie to przedstawione społeczności międzynarodowej. Ale nie można powiedzieć, że rząd Kazachstanu stał się bardziej demokratyczny. System tworzenia i funkcjonowania administracji publicznej na wszystkich szczeblach nadal zależy od woli prezydenta - i organ ustawodawczy nie jest tutaj wyjątkiem.

Kolejne wybory do Majilis parlamentu miały się odbyć w sierpniu 2012, ale w listopadzie 2011 roku 53 deputowanych do Majilis zwróciło się do prezydenta z wnioskiem o rozwiązanie niższej izby i przeprowadzenie wyborów. Według oficjalnej wersji, krok ten był spowodowany koniecznością uniknięcia nałożenia się nowej fali kryzysu gospodarczego na niestabilny okres przedwyborczy oraz – wybory do Majilis, w których wyniku ta izba parlamentu będzie reprezentowana przez co najmniej dwie partie (w 2011 r. wprowadzono właściwe poprawki do konstytucji).

Ale to nie jest jeszcze pełny i szczerzy wykaz powodów, dla których zorganizowano przedterminowe wybory. Z naszego punktu widzenia, ważniejszymi argumentami są kryzys rządów i próba utrzymania sytuacji pod kontrolą ze strony Nazarabajewa. Być może już ostatnia.

Po pierwsze, istnieje poważna wewnętrzna rywalizacja wśród najwyższego przywództwa w państwie i grup elit, które są w nim reprezentowane. Teraz stabilność państwa nadal w dużej mierze zależy od Nursułtana Nazarabajewa, lecz jego stan zdrowia się pogarsza. Dlatego pytanie, czyje interesy i w jakiej formie będą dominować po jego odejściu - pozostaje otwarte.

Na przykład, wygląda na realistyczną wersję, że Nazarabajew planuje zastąpienie obecnego szefa administracji prezydenta Asłana Musina Krymbekiem Kuserbayevem, gubernatorem obwodu Mangistau (gdzie miały miejsce tragiczne wydarzenia z 16

grudnia). I to właśnie siły zbliżone do administracji prezydenta zorganizowały prowokację, która doprowadziła do zamieszek, rozlewu krwi oraz przekreśliła aspiracje polityczne wielu politycznych rywali Musina.

Nazarabajew zauważa również wagę tej chwili. Dlatego próbuje, poprzez wybory i inne środki, usunąć zarządzanie o charakterze wertykalnym, zachować lojalnych sobie ludzi na kluczowych stanowiskach, gwarantując sobie w ten sposób solidne zaplecze i beztruską emeryturę.

Po drugie, pojawił się również strach władzy przed konkurentami reprezentowanymi przez przywódców opozycji. Ograniczony czas kampanii wyborczej (w rzeczywistości, zaledwie dwa miesiące) zbiegł się z zawieszeniem rejestracji KPK i niezakończoną rejestracją partii opozycyjnej "Alga" i nie pozwolił na przygotowanie się do wyborów partiom, które nie posiadają zasobów administracyjnych.

Po trzecie, w Kazachstanie rośnie napięcie społeczne, którego szczyt nastąpił po wyznaczeniu wyborów na wcześniejszy termin. Wydarzenia w Zhanaozen oraz protesty pracowników rafinerii ropy przez cały 2011 rok to jaskrawy przykład na to, że konflikt pomiędzy obywatelami – pracownikami najemnymi – a władzą nie jest społeczny, lecz polityczny. O tym, że to wcale nie jedyny obszar, w którym kryzys przybrał dojrzałą postać, świadczy strajk ostrzegawczy pracowników z fabryki samochodów «ADAN DZO Logistic» należącej do korporacji "Kazakhmys" z 10 stycznia [1].

O agonii i niepewności elity co do swoich sił świadczy również format, w którym prowadzona była kampania. Ostatnie dwa tygodnie przed wyborami pokazały, że rząd gotów jest odstąpić od deklarowanych przez siebie zasad demokratycznych, aby zachować kontrolę nad krajem i jego zasobami.

Tak więc, po politycznym skandalu została wstrzymana rejestracja listy partii "Rukhaniyat", z list wyłączonego szereg kandydatów, wśród których był

jeden z prezesów NPLD, Bułat Abilov i dziennikarka Gulzhan Yergaliyeva. Wcześniej kilku kandydatów do maslikhatu zadeklarowało, że wycofają swe kandydatury w proteście przeciwko działaniom w Zhanaozen.

Zdecydowano również o przeprowadzeniu wyborów w mieście Zhanaozen podczas stanu wyjątkowego, wbrew przepisom Konstytucji. Znaczącym jest również fakt, że w okresie pomiędzy 6 i 11 stycznia obowiązywała decyzja, która zabraniała przeprowadzenia wyborów w tym mieście. Tak więc, kandydaci stracili czas na agitację w okresie od 6 do 11 stycznia, co, biorąc pod uwagę krótki czas kampanii, jest dość ważne.

Zresztą, sztuczki technologiczne zastosowano również wobec przedstawicieli społeczności międzynarodowej - Ministerstwo Spraw Zagranicznych Kazachstanu odmówiło wydania wiz obserwatorom z Polski, którzy chcieli przyjechać na przedterminowe wybory parlamentarne. Wśród 24 osób, które zgłosiły chęć przyjazdu do Kazachstanu, byli znani polscy dziennikarze, eksperci, a nawet europoseł [2].

Zauważono również problemy z dostępem do informacji. Oznacza to nie tylko to, że społeczeństwo nie posiadało wystarczających informacji na temat polityki, ale również to, że międzynarodowi eksperci nie mieli możliwości śledzenia rzeczywistej sytuacji w kraju. Według raportu OBWE [3], kanały państwowej telewizji emitowały de facto informacje o działalności partii "Nur Otan". Potwierdzają to wyniki monitoringu pluralizmu fundacji społecznej "Ar. Rukh. Hak. "(" Honor. Duchowość. Prawda") – w okresie od 30 listopada do 10 grudnia, czas antenowy poświęcony działalności partii "Nur Otan", stanowił 52% [4].

I ostatni, lecz nie najmniej ważny aspekt, który należy podkreślić, to wpływ czynników zewnętrznych na sytuację w Kazachstanie, ich interesy w kraju, postrzeganie wyników wyborów przez graczy geopolitycznych i możliwy scenariusz przyszłego rozwoju wydarzeń.

Na razie, zarówno ze strony prywatnych inwestorów, jak i ze strony światowych liderów nie padło żądanie wymiany elit politycznych w Kazachstanie. Przywództwo kraju za pomocą wszystkich dostępnych metod stara się budować wizerunek

stabilnego partnera, ale wzrost wewnętrznej konkurencji we władzy lub sprzeciw wobec tejże władzy mogą być czynnikami, które zmienią koniunkturę zewnętrzną.

Należy również pamiętać, że sytuacja w Kazachstanie jest podobna do ostatnich lat przed upadkiem Związku Radzieckiego. W społeczeństwie narasta niezadowolenie z sytuacji politycznej i społecznej, która zaczyna się objawiać w formie zarówno pokojowych protestów, jak i zamachów terrorystycznych. Władza stawia na rozwiązanie problemu poprzez wzmocnienie środków represyjnych i administracyjnych, zapominając o ostatnich dniach ZSRR, którego nie był w stanie uratować przed upadkiem nawet potężny aparat KGB.

W tej sytuacji Unia Europejska i cała społeczność międzynarodowa stoi przed wyborem: albo przejawiać bezkompromisowość i śledzić demokratyczną transformację autorytarnego reżimu, w tym także – poprzez uczciwe wybory - albo też stworzyć nowy punkt zapalny w środku Azji.

Źródła:

1. «Казакхмыс» опроверг слухи о возможной забастовке шахтеров / <http://rus.azattyq.org/content/news/24449244.html>
2. Власти Казахстана отказали наблюдателям от Польши в праве въехать в страну / <http://www.fergananews.com/news.php?id=17931>
3. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, Election Observation Mission Republic of Kazakhstan. INTERIM REPORT No. 2. 22 December 2011 – 4 January 2012 / <http://www.osce.org/odihr/elections/Kazakhstan/86898>
4. Мониторинг политического плюрализма в средствах массовой информации с 30.11.11 по 10.12.11 / <http://www.arukhak.org/component/content/article/177-monitoring.html>